

10 ФУРУ

ቆ ሀ ሂ ሀ ቆ ሀ ካ ሀ ን   ቴኮ   ቆ ሶ ሀ ካ ሀ ን

10 ФУРУ

Բայց մի՛ աճապարե՛ք, այդ ռադիոյ քայլերը աւելի խորհրդատւոր, գրեթէ անհղձուճային իմաստով մը պիտի տրուին՝ ձեր սահմոճած աշխարհըն առջև, Եւրոպայի թիւ 7-ը կարդացե՛ք։

D. U.

ՄԱՐԿԱՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱՆ

ՄԱՐԿԱՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱՆ

«Հոլմի»-ի մեջ Ն. Մարտիկոսյանը ստորագրութեան տակ կը կարդանք.

Վճարականապէս այժմ կարող ենք տեսնել, որ Սպ. Սպանդարեանն անպարտ է, որ նրան կպցրած հրէշաւոր մեղադրանքից ոչինչ չի մնացել նրա վրայ: «Դրօշակը», որ այնպիսի ապօրէժ յայտարարեց Սպանդարեանին պիտակատոր ու «անողոք փաստերի» հիման վրայ կանխօրէն ապագովէն համարեց Սպանդարեանի բոլոր ջանքերը, բռնցով նա պիտի ջանար արդարացիել իրեն, — այժմ այդ նոյն «Դրօշակը», որ այնքան թեթեւամտութեամբ հրապարակ հանեց սպանիչ մեղադրանքը, յոյս է յայտնում, որ Սպանդարեանը կարողարանայ ու հայ խմբագրի անունից կը վերացուի պիտակատորութեան կեղծողը:

Հապա ուր մնացին «անողոք փաստերը», որոնցով «Դրօշակը» սպանում էր Սպանդարեանին:

Սպանեցին մարդուն բարոյապէս, մորթեցին, ահ գին ծախսերի ու պարտքերի տակ ձգեցին ու այժմ յայտարարում են, որ նա անպարտ է...

Այդքան հեղուկութեամբ խաղալ մարդկանց պատուի հետ, կեանքի հետ կարող են միայն նրանք, որոնք իրանք զուրկ են պատուի զգացմունքից ու համոզուած են, որ ոչինչ չեն կորցնելու, ոչ ոչի հաշիւ չեն տալու: Բարոյական ու զատական պատասխանատուութեան կատարել բացակայութիւնը համոզել է այդ մարդկանց, որ նրանք անպատիւ կարող են անել. ինչ որ կամենում են, ինչպէս ցանկանում են:

Հարուածում են, — չգիտես ո՞ւմ րոնես, զրպարում են, — չգիտես ո՞րին դատի կանչես, հալածում են ու չգիտես ո՞րից հաշիւ պահանջես...

Որոնք են աղբիւրները, որոնց հիման վրայ «Դրօշակը» այնպիսի համարձակութեամբ պիտակատոր անուանեց Սպ. Սպանդարեանին: Ինչ չգիտի հաւատ կարող է ընծայել ամեն մի փոքր ի շատէ կարգին, ինքն իրեն յարգող մարդ այդ աղբիւրներին:

Տեսնենք:

Ամենազլաւոր աղբիւրը Վ. Բուրգեի յայտնի կարեւորութեան է փարեզում ու այդ աղբիւրի ակները կազմել ու կազմում են Ազէֆները, Բակախերն ու Լէօնիկ Մինչիկովները, որոնք երէկ երեսուն արծաթով ծախում-մատնում էին ռուս կառավարութեանը յեղափոխական գործիչներին, իսկ այսօր նոյն երեսուն արծաթով ծախում են Բուրգեի վրայ պետութեան գաղտնի գործակալներին:

Մի մարդ, որ երկար տարիներ ընթացքում չհաջողօրէնով միամիտ մարդկանց հաւատը, ծախել է նրանց ու մատնել բանտի, աքսորի ու կախաղանի, միթէ, ասում եմ, այդպիսի մարդու խօսքերը կարող են երբ և է հաշած իւրի տեղ ընդունուել ու հրէշաւոր, սպանիչ մեղադրանքների հիմք ծառայել:

Չեն կարող, ընթերցող, սակայն լռելով այդ մութ ու բարոյապէս ընկած արարածներից («Սպանդարեան» ազգանունը, «Դրօշակը» ծառս ելաւ: Եկաւ վերջապէս

ժամանակը, այդ դժբաղդ ու բազմաշարժար հր պարակախօյն կարելի է տալ վերջին հարածը ու ընդմիտ խորտակել. — մտածեցին զաշտակցութեան Այաքաները երկուսն ինքնառաժանութեամբ յայտարարեցին ի լուր համայն աշխարհի:

— Սպանդարեանը պիտակատոր է, մասնիկ է...

Այդ եղանակով միայն կարելի էր վերջնականապէս տապալել այդ ատելի, բայց տակաւին ուժեղ ու ազդեցիկ գործիչին:

Նեղութիւնը չքաղեցին Սպանդարեանի զանիծները ստուգելու իրանց հասած լուրը ու ապա հրապարակ հանելու այն: Բաւական էր, որ կար Սպանդարեան անուանել հրճուանքից պար բռնեցին նրա թշնամիներն ու վրէժ լուծեցին:

Անվայել, ցած վրէժ...

Ուղղում եմ բարձրանալ մի այնպիսի տեղ, որտեղից ամենքը տեսնէին ինձ ու որտեղ ամբողջ կոկորդալայ այդ մարդկանց հասցէին:

— Մարդասպաններ, արիւնքարուներ...

Այնքան ուժեղ է իմ մէջ այս բռնակցող գաղտնիքը, որ ես ուրիշ խօսքեր չեմ գտնում որտեղից. Սպանդարեանի անուաքուր ու թեթեւամտութեամբ ինքնառաժանութեամբ:

Դա մի սխառն է, մի ամբողջ գործելակերպ, որ մշակել են հայ ազգի վերլուծական մտածողութիւնները իրանց գաղափարական հակառակորդների վերաբերմամբ: Այդ եղանակով նրանք տապալեցին Օր. մանեան Սրբազանին, որպէսզի խախտեն նրա թեթեւամտութիւնը կաթողիկոսական ընտրութիւնների ժամանակ: Այդ ձևով նրանք, իմանալով, որ պիտի տեսնուի Սպ. Սպանդարեանի գրական գործունէութեան յօդուանը, կամեցան այդ յօդուանի առաջն առնել. թէն ապա անգամ նրանք բոլորովին հակառակ արդիւնք ունեցան: Նոյն եղանակով նրանք այժմ աշխատում են հարուածել Կարապետ եպիսկոպոսին:

Բայց միթէ հասարակութիւնը, որի անձնուէր գործիչների պատուի ու կեանքի հետ այդչափ վայրենաբար խաղում են յեղափոխական երկրները, — միթէ, ասում եմ, այդ հասարակութիւնը միմիայն լուռ հանդիսատեսի դերին մէջ պիտի մնայ: Միթէ նա չպէտք է իր արհամարհանքի ու սպանիչ ատելութեան սիւնին դադի այն մարդուներին, որոնք իրանց գաղափարական թշնամիներից վրէժ են լուծում այդքան անազնուօրէն, այնքան տարբօրէն...

Չէ՞ որ հասարակութեան լուռութիւնը աւելի լրացնում ու համարձակութիւն է տալիս այդ զահիճներին: Ով մեղանից աշուտեհեմ գարանտիա ունի, որ վաղը չենք ստանալ «պիտակատոր» անունը ու չի թունաւորուի մեր ամբողջ կեանքը:

Հա՛ ինչ կասի հասարակութիւնը Սպանդարեանի աղաղակող, մինչև երկինք աղաղակող ու ցնցող դատի դիմաց:

Բայց մենք դեռ չլիքնալցուինք...

ԲԻՐՕՎԻՏԷՆՍԻ քաղաքի գործակալներն են Տիառի Սանակ Եագնեան եւ Կարապետ Դանեան որոնց կրեան դիմել յաւանտարարութեանը համար:

Նմանապէս Նիւ Պրիքիցին եւ շրջակայներու մեր գործակալն է Տիառ Սարգիս Իրիգորեան:

ԹԵՄԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ԳԵՄԲ ՄԵ

Ինչպէս յիշէ «Դաշինք»-ի 491 թիւին մէջ. Զմեռ իւր քահանաներէն Արթ. Տէր Սարգիսեան Տ. Յարութիւն հայրն, անցեալ չարախօս, 12 Մարտ, քաղաքս եկած էր Քննիչական պաշտօնով: Ինչպէս, որ բաւական հրահրուած և հետզհետէ սուր հանգամանք մը առնելու երկուցր կազդէր, բարձր եմ բռնու թէ, կորսնցուցած է իր նախկին թափը. իրարու դէմ լարուած, զրգուած մտքեր ու սրբութիւն հանդարտած, խոստով զննքեր ու ցուրտ անխարինք՝ ժպիտի փոխուած են: Մէկ խօսքով, անմեղ ժողովրդեան մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է այժմ: — Յարութիւնը մը, որ ուրբան Քննիչ Տէր հօր գործունէութեան կամ գիւտագիտութեան, նոյնքան վայելած ժողովրդականութեան վերադարձն է:

Պայքարներ մէջ, ըլլա՛յ հայ, ըլլա՛յ յոյն ու ըլլա՛յ թուրք, երբ չիկայ մէկը որ համակրած չըլլայ Տէր Յարութիւն հօր: Մեծ ու պզտիկ, հարուստ թէ աղքատ, վաճառական թէ արհեստուոր, նոյն իսկ կառավարական մեծ ու պզտիկ պաշտօնականներ, ամէնքն ալ տո հասարակ կը յարգեն ու կը պատուեն զինքը: Նորին Ար. ժանապարհութեան վրայ, իրօք, անուշ հով մը կայ, որմէ կարծես կը հրապարակ մարդ, որ տաք վերաբերում մը կը ծնուցանէ մարդ էակին մէջը, որ զոգցեն բոնի սիրելի կուտայ զինքը:

Տէր Սարգիսեան հօր Պայքարներ մէջ կատարած բարեխաղ զերը, իմէ չեմ սխալիր, ամէն եկեղեցականի, մանաւանդ քահանայի յատուկ չէ: Եւրոյ 7-8 օրեր, անընդհատ անդին գնաց, ասպին եկաւ, մէկուն մէկ տեսակ, միւսին՝ ուրիշ տեսակ խօսելով, ժողովրդական հպարտութեամբ մը, վերջապէս կրցաւ մտքերը հանդարտեցնել և կեդրոնի Ազգ. Պատկ. Քաղ. Ժողովուրդական անօրինական համակերպելու պատրաստել երկու կողմերը:

Քննիչ Տէր հօր մասնաւոր ջանքերով նաեւ Ս. Նորինտի թաղ. խորհրդով Ա. տեսակաւ կարապետ էին. Յ. Ֆրէճատեան, որուն հրաժարմամբ զգալի պակաս մը զայապած էր, վերստանանք իր պաշտօնը: Բ.) Նոյնպէս, Կանանց եկեղեցատիրաց կոնստանտնուպոլսէն, որուն եկեղեցւոյ պայծառութեան համար ըրած ջանքերն ու զոհողութիւնները անուանալի են, և որ, իր պաշտօնական ծրագրին կամ իր սուսուրիկութեան զէմ փորձուած փորձութեան մը հետեւանքով վշտացած և հրաժարական տուած էր՝ դեռ քանի մը օր առաջ, վերսկսաւ իր պաշտօնին: Գ.) Եկեղեցատիրաց ընկերութիւնն, բարեգործական ձեռնարկներու օրինակաւ տրամադրութիւնները ընդունելով, Պատ. թաղ. խորհրդով հակալուրտ տակ պիտի գործէ այսուհետեւ: Ընկերութեան կանոնադրելու Առաջնորդարան զրկուած է արդէն, Կառավարութիւնէն վաւերացուելու համար:

Քննիչ Տէր հայրն, իր պաշտօնը լրացնելով, վաղը, 20 Մարտ, իր փոքր կը վերադառնայ: Չենք գիտեր թէ, ինչպիսի

Գեր. Առաջնորդ հայրն ի՞նչ անօրինականութիւն պիտի ընէ, բայց սա միայն գիտենք, կը յուսանք և կ'սպասենք որ, որպէս զի յատկապէս մի գուցէ խնդրը վերաբարձուի և նոյնօրինակ անհաճոյ տեսարաններ ի յայտ գան, անշուշտ է որ կարուի և վերջը արմատապէս բուժելու միջոցի մը պիտի գտնուի:

Ս. Արթ. Տէր Սարգիսեան Տ. Յարութիւն հայրն, իր ծննդավայրին՝ Սեւերեկի (Տիգրանակերտ) ազգ. վարժարանին մէջ նախնական կրթութիւն մը ստանալէ ետք, պաշտօնականութեամբ այժմ հանգուցեալ Գարեգին Վրդ. Ստեփանեան, 1881-ին Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանը կը մտնէ, ուր Գէորգ Եպս. Երէցեանի Տեսչութեան օրով, Իօննամիայ չըջանը տաւարակէ վերջ, կեանքի զօրաղդ ուղեւորներու — Սուսուրիկական տապալէզը կը նախընտրէ, 1888-1894 թուականներուն, Իւնիայի, Պայքարներ և Գարաթափ ազգ. վարժարանաց մէջ, վեց տարի յաջորդաբար ուսուցչութիւն կրէ և ապա, Պայքարներ Ս. Աստուածածին եկեղեցին համար, Գուգիւնեանց մէջ քահանայ կը ձեռնադրուի Գրիգորիս Արք. եպիս. Յովհաննէսեանէ և եւ երկու տարի չափ հոս քահանայադարձելէ ետք, նախկին անբաւականութեան հետեւանք, միևնոյն պաշտօնով Եօտէմի կը փոխադրուի, ուր կը մնայ 12 երկար տարիներ: Եւ ապա, Գեր. Գուգիւնեան Սրբազանի խորհրդով Կեղծիկէի հոգևոր Հովուութիւնը կրկնապէս և վերջապէս, այսօր ուրախութեամբ կը տեսնենք զինքը Ս. Ստեփանէանի Քահանայից չարքին մէջ:

Տէր Յարութիւն հօր միակ զօրաղդութիւնն եղած է Տիգրան Երէց-Կոնյ տարածած մահը, որով երեք օրաւորներու մայրական կրկնակի հոգը կը ծանրանար իր վրան: Աւախալի է սակայն որ, գրեթէ անանց զգալի ընկելու մօր մը պակասը, խնամեց, մեծցուց զանոնք և ամէն մէկը մասնաւոր վարժարաններ զրած է այսօր:

Սուսուրիկութեան աւելի, քահանայութեան մէջ է որ անուն մը չնսած է Տէր Սարգիսեան հայրն: Պայքարներ և Եօտէմի մէջ անձամբ տեսածներէն զատելով, պիտի ըսնէ թէ՛ զիմէ՛ մեծին հետ մեծ մեծ, պիտի հետ փոքր ըլլա՛յ: Լուրջ, հեղափոխական և անփառանքալ ոգի մը կը կրէ իր մէջ: Զուարթ բնաւորութիւն մը ու, նիւրիք չի գիտեր կամ չուզեր ոչ մէկը վշտացնել: Գործի մէջ շատ աճապարող և յախուռն չէ. ծանր, բայց լաւ կը գործէ: Խօսքի մէջ վերջին ծայր փափկանկատ քիչ, բայց կարեւոր խօսող է և խօսքն ալ կ'աղղէ ունեւորներն: Եւրոպական երեսն և մանաւանդ ժողովրդեան ամէն զատակարարին հետ ունեցած ջերմ ու անխառն վերաբերումն, կենդանի վկաներ չեն Նորին Սրբառապատուութեան բնածին խելալին, մեծանշանութեան: Մէկ խօսքով, իբրեւ իր պաշտօնի գիտակից ու ժողովրդական մի քահանայ, ամենուրեք օգտակար ու համակրելի զարձած է նա ոչ միայն իր հօտին, այլ և ուրիշ հասարակութեանց:

Մագիկի է որ մեր մէջ հետզհետէ աւելնան Տէր Յարութիւն Տէր-Սարգիսեանի

“ԳԱՆՏԵՆԳ” Ի ՓԵՐՔՈՅՆԸ [4]

ՄԱՐՍԷԼ ԲՈՒԷՎՕ

ԲԻԷՐԻ ԵՒ ԹԷՐԷԶ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՐՍ

Ա.

—Օ՛ այո՛... Սիրտս, խելքս միտքս, ամէն բան գրաւուած է:

—Թէրէզ, ըսաւ զատուարակուհին յանդիմանական չնչոյով մը:

Մանկամարդ աղիկը պարկեշտ քրքրիչով մը սկսաւ խնդալ:

—Պա՛հ, քառալորտ տարիական հասակին մէջ եմ... Եւ յետոյ, խօսքը, մէջնորդնիս օրհորդ, մենք երբեք կեղծ ամօթխա-

ծութիւն ծախելու վարժուած չենք: Սաստիկ սիրահարուած եմ նշանածին:

Թէրէզ խօսելով հանդերձ՝ կ'աճապարէր վայրկեան մը առաջ վերջացնել իր համատեղ նախաձեռնը, ա՛յնքան չորհրդակցող, ա՛յնքան ատու զուարթ և շինարարող եւ իրաւաստութեամբ՝ որ Օր. Պրիքատ հաճոյք կըզգար զայն գիտելով: Արեւ կըսկէր թեթեւակի լուսաւորել արուեստանոցին անկիւնը, սպիտակ ծաղիկներով պըծանազարդ անկիւնը ուր գեղարուած էր մօսէի սեղանը: Թրօքատէրօի ծառուղիին մէջ միջօրէի ամայութիւնը կը տրեւէր. զանազան կտուքներու հազուադէպ աղմուկներ, ֆիշալով սուրացող քանի մը ինքնաշարժ կառքեր, թրամվայներու աւելի ցանցաւ թաւալումը, ահա՛ ինչ որ կը խանգարէին միջօրէի հանգաւորութիւնը: Թէրէզ մէկ կողմ հրեց իր պնակը և սկսաւ փոքրիկ ուժակերով խմել գաւաթ մը թէյ:

—Վերջապէս, ըսաւ զատուարակուհին, ձեր ամուսնութիւնը խիստ վիպա-

կան արկած մը կը թուի ինձի:

—Բայց ո՛չ, պատասխանեց Թէրէզ իր գաւաթը սեղանին վրայ դնելով: Երբեք վիպական չէ ան: Չէ՛ մի որ վիպականը ուղիղ զատուութեան, իրերու բնական չղթալումին հակառակն է: Կա՛ւ ուրեմն, ոչինչ այնքան տրամաբանական, այնքան բնականօրէն չղթալուած է՝ որքան իմ հանդիպումս Իլէո Հունթաֆի հետ...

Ինչ որ պատահեցաւ՝ պիտի պատահէր: Բիչ մը կորովամտութեամբ կարելի էր գրեթէ նախատեսել զայն: Միայն թէ մենք նախատեսած չէինք, ուրիշ ոչինչ:

—Պատմեցէ՛ք, պատմեցէ՛ք:

—Տիկին Քրէթիէն, որ երկար տարիներ է վեր մեր տան ինտամակալութիւնը կը վարէ, Նէրաքի չըջականերէն է, Բիէ-ոյ նահանգէն...

—Ինքն է որ ձեզի խօսեցաւ անոր մասին:

—Ո՛չ, երբեք անոր վրայքս թօսած չէր մեզի, և ասիկա նոյն իսկ բուսական զարմանալի է անոր համար որ Բիէո հոն՝

իրենց գաւառին մէջ՝ կարեւոր անձնաւորութիւն մըն է... Ասոր փոխարէն՝ սոսկ պ կը խօսէր մեզ իր հայրենի երկրին վրայ, անոր հովիտներուն, կաթօնեան տափաստանին, և մանաւանդ Ռօքֆօն աշունակ զովակի մը վրայ, հիանալիօրէն նորոգուած վաղնջական զղեակ մը որ երկրին զատական հետքիւնը կը կաղմէր:

—Ծառ ճիշտ է, ըսաւ Օր. Պրիքատ: Ինձի ալ խօսած էր անոր վրայ, կը յիշեմ:

—Ամէնուհետ կը խօսէր: Արդ, ասիկ ևս բեք ամիս առաջ, — մարտ ամիսը վերջանալու վրայ էր, և կանխաձեռն ամառուան օդ մը կընէր, շատ տաք, շատ փոթորկալից: — Ինքնաշարժով Ֆրանսայի հարաւարեւմտեան կողմէն կ'անդնէին: Պիտիւյ երթալու համար, հայրիկը, Սուրբան քոյրս և ես: Ամէնի չըջակաները հայրիկը որ բնաւ ուրիշին չի տար առաջնորդի պաշտօնը և միշտ վրան կը կրէ ճամբորդութեան քարտէսը, մեզի կըսէ:

